
Even bij oma langs

CLARA MULDER EN MATTHIJS KALMIJN

NKPS laat zien hoe ver familieleden van elkaar wonen

Met behulp van de NKPS-gegevens kan voor het eerst systematisch onderzoek worden gedaan naar de geografische afstand tussen familieleden. Ouders, kinderen, broers en zussen, en schoonouders die buiten het eigen huishouden wonen blijken gemiddeld 30 tot 40 kilometer van elkaar te wonen. Familieleden die buiten Nederland wonen zijn niet meegerekend. Onder hoog opgeleiden is die afstand aanzienlijk groter. Ouders wonen tegenwoordig minder vaak in dezelfde woonplaats als hun kinderen in vergelijking met enkele decennia geleden, maar de trend is niet spectaculair.

Foto: Wim de Jonge

Vaak wordt gedacht dat familieleden tegenwoordig ver van elkaar wonen; verder dan vroeger en misschien ook wel te ver om elkaar behulpzaam te zijn met het soort praktische zaken waarvoor nabijheid nu eenmaal vereist is. Deze gedachte is echter niet gestoeld op kennis van feitelijke afstanden tussen woonplaatsen van familieleden, want deze kennis bestond tot nu toe nauwelijks. De NKPS-gegevens hebben daar verandering in gebracht.

Hoe komen afstanden tot familieleden tot stand?

motieven of veranderingen in huishoudenssamenstelling. Deze verhuizingen vinden meestal over korte afstand plaats. Verhuizingen over lange afstand komen veel minder voor. Deze hebben meestal studie of werk als achtergrond. Op grond hiervan kunnen we verwachten dat grote afstanden tot familieleden meestal 'toevallig' tot stand komen, namelijk doordat een van de familieleden 'ver weg' gaat studeren of werken. Verhuizingen met als belangrijkste doel om dicht bij of juist verder van familie te gaan wonen komen weinig voor. Maar dat wil niet zeggen dat mensen zich bij hun woonplaatskeuze helemaal niet door de afstand tot familieleden laten leiden. Het is goed mogelijk dat de aanwezigheid van familie in de buurt sommigen ervan weerhoudt om over lange afstand te verhuizen, of dat mensen bij een verhuizing rekening houden met de woonplaatsen van familieleden (zij kiezen hun woonplaats bijvoorbeeld het liefst in de buurt van hun hulpbehoevende ouders).

Huishoudens

Als we ouders, kinderen, broers en zussen, en schoonouders bij elkaar nemen is de gemiddelde afstand tot deze familieleden bijna 34 kilometer, zoals blijkt uit tabel 1. Het gemiddeld aantal familieleden binnen een straal van één kilometer is 0,6. De gemiddelde afstand tot ouders en tot kinderen is wat kleiner (rond 29,5 kilometer), de afstand tot broers en zussen wat groter (39 kilometer). Dit is verklaarbaar: mensen verhuizen meestal over lange afstand voordat ze kinderen krijgen. De afstand tussen ouders en kinderen komt voornamelijk tot stand door de verhuizingen van één lid van de jongere generatie, terwijl de oudere generatie doorgaans op dezelfde plek blijft wonen. De afstand tussen broers en zussen komt daarentegen tot stand door de verhuizingen van meer leden van slechts één generatie.

Bij het onderscheid naar huishoudenssamenstelling springen de jonge alleenstaanden er duidelijk uit: zij wonen het verst van de andere familieleden. Hierbij moet worden bedacht dat dit een selectieve categorie is die relatief vaak in verband met opleiding is verhuisd.

Mensen met kinderen wonen dicht bij hun ouders dan mensen zonder kinderen. De achtergrond is mogelijk een geringere mobiliteit, maar het kan ook zijn dat mensen met kinderen en hun ouders een groter belang hechten aan dicht bij elkaar wonen dan mensen zonder kinderen.

Opleidingsniveau

Er is een duidelijk verband tussen opleidingsniveau en de geografische afstand tot familieleden. Universitair geschoolden wonen tweemaal zover van familieleden (meer dan 30 kilometer verder) en zelfs driemaal zover van hun ouders (40 kilometer verder) als laag opgeleiden (zie tabel 2). Hier is duidelijk het effect te zien van de grotere noodzaak en bereidheid van hoog opgeleiden om over lange afstand te verhuizen voor werk of studie. Mogelijk hechten hoger opgeleiden daarnaast minder belang aan een zeer frequent contact met familie. Voor incidenteel contact is een wat grotere afstand immers minder een belemmering.

Tabel 1. Afstanden tot familieleden naar huishoudenssamenstelling

	Gemiddelde afstand tot				Gem. aantal familieleden binnen 1 kilometer
	alle familieleden	ouders	kinderen	broers/zussen	
Samenwonend/getrouwd zonder kind	35,7	32,7	29,5	41,6	0,6
Samenwonend/getrouwd + kind(eren)	30,0	25,6	31,4	35,0	0,8
Alleenstaande ouder	32,7	25,8	26,0	38,3	0,5
Alleenstaand, leeftijd <30	44,9	43,1	--	48,0	0,4
Alleenstaand, leeftijd 30-60	35,7	32,0	22,0	39,7	0,4
Alleenstaand, leeftijd 60-79, man	35,7	43,5	29,0	42,4	0,5
Alleenstaand, leeftijd 60-79, vrouw	37,2	24,0	28,9	42,5	0,6
Totaal	33,8	29,5	29,3	39,0	0,6

Tabel 2. Afstanden tot familieleden naar opleidingsniveau

	Gemiddelde afstand tot				Gem. aantal familieleden binnen 1 kilometer
	alle familieleden	ouders	kinderen	broers/zussen	
Maximaal basisonderwijs	23,9	15,5	19,8	28,5	0,9
Lager secundair (VMBO-MAVO)	25,1	18,1	22,6	30,0	0,9
Hoger secundair (HAVO-VWO)	31,3	25,8	31,8	36,7	0,6
Hoger Beroepsonderwijs	41,2	35,8	38,8	48,5	0,4
Universiteit	55,1	55,3	49,1	55,7	0,2
Totaal	33,8	29,5	29,3	39,0	0,6

Tabel 3. Afstanden tot familieleden naar stedelijkheidsgraad

	Gemiddelde afstand tot				Gem. aantal familieleden binnen 1 kilometer
	alle familieleden	ouders	kinderen	broers/zussen	
Niet stedelijk	34,3	24,7	35,9	39,9	0,8
Weinig stedelijk	30,0	22,2	32,3	35,7	0,9
Matig stedelijk	32,3	25,6	31,8	37,5	0,7
Sterk stedelijk	34,1	31,5	25,2	40,8	0,5
Zeer sterk stedelijk	38,9	41,3	20,6	41,2	0,3
Totaal	33,8	29,5	29,3	39,0	0,6

Stedelijkheidsgraad

De stedelijkheidsgraad van gemeenten heeft slechts invloed op de geografische afstand tot ouders en die tot kinderen (tabel 3). Deze verschillen zijn tegengesteld: in de meest stedelijke gemeenten is de afstand tot de ouders het grootst en die tot de kinderen juist het kleinst. Dit is vermoedelijk een gevolg van het feit dat de grote steden de plekken zijn waar jongvolwassenen het vaakst naar toe trekken voor studie of werk. Wie als volwassene in een grote stad woont, is daar met vrij grote waarschijnlijkheid ooit naar toe gemigreerd. Wonen de ouders in een grote stad, dan ondervinden hun kinderen juist weinig noodzaak om te migreren voor werk of studie.

1940-1990

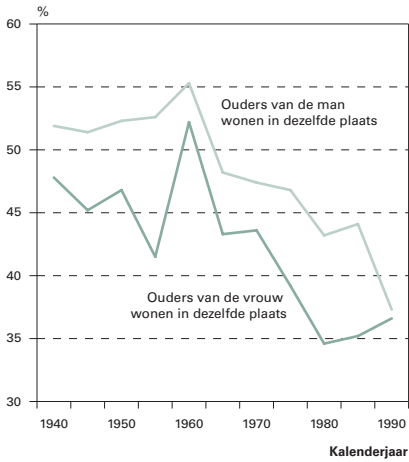
Hoewel er weinig onderzoek naar is gedaan bestaat het beeld dat familieleden vroeger minder ver uit elkaar woonden dan nu het geval is. Uit het proefschrift van Hilde Bras uit 2003 is wel gebleken dat het beeld van in het verleden dicht bij elkaar wonende familieleden in elk geval voor bepaalde beroepsgroepen en regio's moet worden bijgesteld: zij liet zien dat Zeeuwse jonge vrouwen in de periode 1850-1950 veelvuldig migreerden over lange afstanden om elders dienstmeid te worden.

De maximale afstand die hoofdrespondenten en ouder(s) binnen Nederland uit elkaar wonen is 278 km.

Gemiddeld wonen broers/zussen tien km meer uit elkaar dan ouders en kinderen.

Percentage ouders van kinderen van 15 van wie de ouders in dezelfde plaats wonen, naar kalenderjaar

Uit de NKPS-gegevens blijkt dat, op een uitschieter in 1960 na, tussen 1940 en 1990 het percentage mensen van wie de ouders in dezelfde plaats wonen is gedaald van rond de 50 tot tussen de 35 en 40 procent (zie de figuur). Wel een daling dus, maar niet spectaculair. Gezien het grote verschil tussen laag en hoog opgeleiden wat betreft de afstand tot de ouders is het goed mogelijk dat deze daling geheel is veroorzaakt door het gestegen opleidingsniveau in de Nederlandse bevolking.

Tot slot

de sociaal-economische status van het beroep van de respondent. Dit maakt aannemelijk dat afstanden tussen familieleden vooral ontstaan door lange-afstandsverhuizingen voor studie of werk. Er zijn echter ook aanwijzingen voor mogelijke verschillen in het belang dat mensen hechten aan de nabijheid van familie. Deze zijn te vinden in de kortere afstanden tot familieleden onder mensen met kinderen en onder mensen met gezondheidsproblemen.

LITERATUUR

- Bras, H. (2003), *Zeeuwse meiden. Dienen in de levensloop van vrouwen, ca. 1850-1950*. Amsterdam: Askant.
- Mulder, C.H. (1993), *Migration dynamics: A life course approach*. Amsterdam: Thesis Publishers.